

ΜΝΗΜΗ ΙΩΑΝΝΗ Ν. ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ σύντομος λόγος μου για τὸν Ἰωάννη Ν. Θεοδωρακόπουλο δὲν μπορεῖ ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ εἶναι οὔτε κὰν ὑπαινικτικὴ ἀναφορὰ στὸ ἀπειροσέλιδο καὶ πολὺπλευρο φιλοσοφικὸ τοῦ ἔργο. Διάλεξα νὰ πάρω ἀφορμὲς ἀπὸ δύο ἐξομολογητικὰ κείμενα, ποὺ ἐκφράζουν καὶ τὸ φιλοσοφικὸ πιστεύω τοῦ Ἰ. Ν. Θ.: Τὸ πρῶτο εἶναι *Ἡ φιλοσοφία ὡς μαρτυρία τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας*, ποὺ παρουσιάστηκε γαλλικὰ στὸ Συμπόσιο τῆς Βέρνης (Μάρτιος 1973) τῆς *Fédération Internationale des Sociétés de Philosophie (FISP)* καὶ δημοσιεύτηκε ἑλληνικὰ (σὲ μετάφρασή μου) στὴ *Φιλοσοφία* 4 (1974), 485-490, τὸ δεύτερο εἶναι τὸ στερνό τοῦ βιβλίου *Ἀγαπημένη μου Χαϊδελδέργη* τοῦ 1980. Ἡ αἰτία τῆς προτίμησής μου εἶναι φανερὴ: τὰ κείμενα αὐτὰ εἶναι λόγοι ζωῆς — ὁ Ἰ. Ν. Θ. ὑπῆρξε ὁ νεοῦ ἑλληνας φιλόσοφος τῆς ζωῆς. Τὰ κείμενα, ὅπως καὶ ὁ πρόλογος στὴ μεγάλη τετράτομη *Εἰσαγωγή στὴ Φιλοσοφία*, φανερώνουν ὅτι για τὸν Ἰ. Ν. Θ. *Φιλοσοφία καὶ Ζωή* — ὅπως εἶναι καὶ ὁ τίτλος μιᾶς συλλογῆς μελετημάτων τοῦ (1967)— ἢ μ' ἄλλα λόγια στοχασμὸς καὶ πράξη, ἀφοῦ ἡ φιλοσοφία εἶναι πράξη, ἀποτελοῦν ἀξεδιάλυτη ἐνότητα, δὲν εἶναι, ὅπως συχνὰ σ' ἐκπροσώπους τῆς νεοελληνικῆς φιλοσοφίας, Ἰανὸς μὲ δύο πρόσωπα. Τὸ κάθε τι, γνώσεις, φιλοσοφικὲς θεωρίες, ἔχει για τὸν Ἰ. Ν. Θ. ἀφετηρία τὴ ζωή.

Τὸ δεύτερο κείμενο θὰ μοῦ δώσει τὴν εὐκαιρία νὰ τιμήσω μὲ τὸ λόγο τοῦ ἴδιου τοῦ τιμώμενου δύο ἄλλους κορυφαίους τοῦ πνεύματος ποὺ θρηνήσαμε πρόσφατα, τὸν Παναγιώτη Κανελλόπουλο καὶ τὸν Κωνσταντῖνο Τσάτσο.

Στὸ *Ἡ φιλοσοφία ὡς μαρτυρία τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπειρίας* ὁ Ἰ. Ν. Θ. ταυτίζει τὴ μύησή του στὴ Φιλοσοφία μὲ τὴν ἐπικοινωνία του μὲ τὴν ἑλληνικὴ φύση. Αὐτὸ ἔγινε κιόλας ἱστορικὰ μὲ τὴ γέννηση τῆς Φιλοσοφίας στὴν Ἑλλάδα, μὲ τοὺς πρῶτους Φυσιολόγους. Ὁ ἴδιος ὁ Ἰ. Ν. Θ. στὰ *Φιλοσοφικὰ καὶ Χριστιανικὰ Μελετήματά* του (Ἀθῆναι 1973², 12) δηλώνει: «Τὸν ἄνθρωπο τὸν μορφώνει ἐπίσης καὶ μάλιστα ἀκατάπαυστα ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὴ Φύση». Καὶ στὸ κείμενο στὸ ὁποῖο ἀναφέρομαι ἀπαντᾷ ἡ συνδυαστικὴ πρόταση: «Ἡ αἴσθησις τῆς ζωῆς, μέσα σ' αὐτὸ ποὺ οἱ Ἕλληνες ὠνόμασαν κόσμος, ἔγινε σὲ μένα ἄμεση συνείδησις τοῦ ὑπάρχειν, τῆς προσωπικῆς ἐγκόσμιας παρουσίας μου».

Ἡ δεύτερη μεγάλη μύηση, πού ἔγινε ὅταν ὁ Ἰ. Ν. Θ. ἦταν 22 χρόνων, μέ τοὺς κλασσικοὺς Γερμανοὺς φιλοσόφους, ἀπηχεῖται συναρπαστικά καὶ στὰ ἔργα *Εἰσαγωγή στὸν Πλάτωνα* (1970⁵, 5) καὶ *Ἀγαπημένη μου Χαϊδελβέργη*.

Κι ἐδῶ, ὅπως στὸ προηγούμενο στάδιο ἀλλὰ καὶ στὸ ἐπόμενο, ἡ μύηση δὲν εἶναι παθητικὴ ἀποδοχή, ἀλλ' αὐτὸ πού ἀποτελεῖ θεμελιακὴ στὸ ἔργο τοῦ Ἰ. Ν. Θ. συμπεριφορὰ: διαλογικὴ σχέση, σχέση πρόσωπο μέ πρόσωπο. Ὁ φιλόσοφος τῆς ζωῆς ὑπῆρξε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἐπικοινωνιακὸς ἀναζητητῆς τῆς φιλοσοφικῆς γνώσης. Ἔτσι γνώρισε τὴν πλατωνικὴ διδασκαλία, τρίτο μεγάλο σταθμὸ τῆς πνευματικῆς του ἀνέλιξης κι ἔτσι ἀνέστησε τὸν Πλάτωνα γιὰ τοὺς ἄλλους: «Τὸ πλατωνικὸ ἔργο δὲν μοῦ δόθηκε ὡς κάτι τὸ τελειωμένο, τὸ σχηματοποιημένο, ὅπως κάθε γραπτὸ ἔργο, ἀλλ' ὡς ἔμψυχος λόγος. Ἐγὼ σὺγχρονος τοῦ Πλάτωνα, συνέζησα μέ τὴ σκέψη του, ὅπως λίγα χρόνια πρὶν ἡ φύση εἶχε γίνει γιὰ μένα ἡ ἔκφραση τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς».

Ζωὴ καὶ διάλογος συνδέονται ἄρρηκτα καὶ δημιουργοῦν τὰ πραγματικά γεγονότα τοῦ πνεύματος: γνώση, πράξη, τέχνη, διδασκαλία εἶναι γιὰ τὸν Ἰ. Ν. Θ. φανερώματα τῆς ψυχικῆς ζωῆς ὡς διαλόγου. Τὴν πραγμάτωση τοῦ διαλόγου στὴ διδασκαλία καὶ στὸ γραπτὸ ἔργο τὴ γνωρίζουν καλὰ οἱ μαθητὲς καὶ οἱ μελετητὲς τοῦ Ἰ. Ν. Θ. «Ὁ μαθητὴς τοῦ Ἰ. Ν. Θ. (ἔγραφα σὲ μιὰ μελέτη μου γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ Προσώπου στὸ ἔργο τοῦ Ἰ. Ν. Θ.)¹ ἔχει συνειδητοποιήσει ὅτι ἡ σκέψη τοῦ δασκάλου —στὶς δυὸ της ὀψεις πού ἀντιστοιχοῦν στὴ διπολικότητα τῆς ψυχῆς— καὶ ὡς προφορικὸς λόγος-“ἔργον” καὶ ὡς γραπτὸς-“θεωρία”, εἶναι πρόσωπο πού ἐπικοινωνεῖ. Κανένα ἀπὸ τὰ δύο εἶδη τοῦ πνευματικοῦ μονισμοῦ... δὲν στάθηκε τόσο ἰσχυρό, ὥστε νὰ τὴν προσβάλλει: οὔτε ἡ ὑπαγωγή τῆς ζωτικότητας στὸ λόγο, πού καθιστᾷ τὴ σκέψη ἀφηρημένη... ἄψυχο διανοητικὸ κατασκεῦασμα, οὔτε ἡ ὑπεροχὴ τοῦ βιωματικοῦ, πού ἀποδυναμώνει τὸν λόγο, ἀλλὰ ἡ ἰσοτιμία λόγου καὶ ζωῆς». Ἡ κατάκτηση τοῦ λόγου πραγματώθηκε ἀπὸ τὸν Ἰ. Ν. Θ. στὴν τέταρτη φάση τῆς πνευματικῆς του πορείας μέ τὴν μελέτη τῆς καντιανῆς λογικῆς καὶ τῆς λογικῆς τοῦ Rickert. Ἀπότοκος αὐτῆς τῆς ἐνθουσιαστικῆς συνάφειας μέ τὴ λογικὴ ὑπῆρξε τὸ ἔργο *Platons Dialektik des Seins* (1927) πού δημοσιεύτηκε στὴ σειρὰ τῶν *Χαϊδελβεργιανῶν πραγματειῶν Φιλοσοφίας καὶ Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας*. Γιὰ τὸν Rickert καὶ τὸ ἔργο πάνω στὴν πλατωνικὴ διαλεκτικὴ μέ πολλὴ γλαφυρότητα μιᾶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰ. Ν. Θ. στὸ *Ἀγαπημένη μου Χαϊδελβέργη*.

Ὅμως αὐτὸς ὁ σταθμὸς δὲν εἶναι ἓνα σταμάτημα σὲ μονόδρομο. Τὸ ἄλλο τοῦ λόγου δὲν εἶναι ὅπως τὸ μὴ ὄν, ἀντίθετο στὸ ὄν, ἀλλ' ἕτερον, κι ἡ

1. *Φιλοσοφία* 4, 1974, 490 κ.μ.

ἀλήθεια τῆς λογικότητας ὁλοκληρώνεται μὲ τὴ θέα τοῦ μυστικοῦ. Ὁ Πλάτων διασώζεται ἀλλὰ καὶ ὑπερβαίνεται ἀπὸ τὸν ἐξηγητὴ του Πλωτίνου. Τὸ ἔργο *Plotins Metaphysik des Seins* (1928) γεννιέται τὴν περίοδο κατὰ τὴν ὁποία ἡ ἐμπειρία τοῦ μυστικοῦ ἐπιβάλλεται, ὅπως προηγούμενα ὁ ἔρως τοῦ λογικοῦ, ὡς νέα ἐμπειρία φιλοσοφικῆς ζωῆς. Ὅμως, ὅπως δὲν ἀφήνει κανεὶς ὀριστικὰ μιὰ παλιὰ ἀγάπη γιὰ μιὰ νέα, οἱ πνευματικοὶ ὀρίζοντες τοῦ Ἰ. Ν. Θ. δὲν ἀλλάζουν μὲ ἀρνήσεις, πλαταίνουν συνεχῶς, ἐνῶ ἡ ζωὴ ξαναπαίρνει τὸ πρωτεῖο ὡς χῶρος προβλημάτων ποὺ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν στοχαστὴ ὄχι θέαση ἀλλ' ἀντιμετώπιση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ μέγα θέμα τῆς γλώσσας, ὅλα τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ, παιδεία, ὀλιγανθρωπία τῶν Ἑλλήνων, ἀνάγκη ἀνάπτυξης αὐτόχθονης βιομηχανίας καὶ ἐπιδίωσης μετὰ τὴν εἴσοδο στὴν Εὐρωπαϊκὴ ἀγορά, ὑπῆρξαν ἀντικείμενα τοῦ κριτικοῦ διαφωτιστικοῦ στοχασμοῦ τοῦ Ἰ. Ν. Θ. Τὸ ἔργο *Φιλοσοφία καὶ Ζωὴ* εἶναι, θὰ ἔλεγα, ὡς πρὸς τὸ σημεῖο αὐτό, ὁ πρακτικὸς λόγος τοῦ θεωρητικοῦ ἔργου *Σύστημα Φιλοσοφικῆς Ἠθικῆς*. Καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο ἀποκαλύπτουν καὶ πάλι τὴ γνησιότητα τοῦ στοχασμοῦ τοῦ Ἰ. Ν. Θ., ὅταν κάνει διαπιστώσεις ἢ προτείνει ἀντιμετωπίσεις.

Τὸ 1979 εἶχα γράψει μιὰ μελέτη γιὰ τὸ «πρόβλημα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας στὸν Ἰ. Ν. Θ.», ποὺ δημοσιεύτηκε τελικὰ στὴν πρώτη ἐπέτειο τοῦ θανάτου του (*Παρνασσὸς* ΚΔ', 1982, σσ. 227-235). Ἀπὸ τὸ κείμενο αὐτὸ θὰ ἀποσπᾶσω τὰ σημεῖα ποὺ θεωρῶ ὅτι ἐμπεδώνουν ἀκριβῶς τὴν παραπάνω ἄποψη καὶ δείχνουν πόσο πρωτοποριακὴ ὑπῆρξε ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος ἀπὸ τὸν Ἰ. Ν. Θ. Ἀξιοθεωρητικὸς εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἀπάντησης στὸ πρόβλημα τῆς φιλοσοφίας: παλαιὸ καὶ νέο δὲν θεωροῦνται ἀντίμαχα, ἀλλὰ συναγωνιστικὰ γιὰ τὴ δημιουργία μιᾶς τρίτης βαθμίδας: «νὰ δημιουργήσουμε» (τὸ παράθεμα εἶναι ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ Ἰ. Ν. Θ. «Δημοτικισμὸς καὶ πνευματικὸς νεοπλουτισμὸς», ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ *ΑΦΘΕ* Ε', Ι, 1934, 9) «μὲ τὸ ἀληθινὸ πνεῦμα τοῦ δημοτικισμοῦ ὅλα στὴν πνευματικὴ μας ζωὴ... νὰ ἀναβαπτίσουμε ὅλο τὸ ἱστορικὸ εἶναι τοῦ ἑλληνισμοῦ στὸ πνεῦμα τοῦ δημοτικισμοῦ, γιὰ τὸ δημοτικισμὸς σημαίνει στὴν οὐσία του καὶ στὴ ρίζα του μετουσίωση τῶν περασμένων καὶ μαζὶ δημιουργία καινούργιων μορφῶν τοῦ πνεύματος».

Τὸ 1975 ὁ Ἰ. Ν. Θ. ὑποστήριζε καὶ στὴν πράξη —ὡς Πρόεδρος Ἐπιτροπῆς γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ μας πρόβλημα— τὴ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς στὸ Γυμνάσιο, μὲ στόχο τὴν καλλιέργεια μιᾶς ὑψηλῆς δημοτικῆς παράλληλα μὲ τὴ διδασκαλία τῆς δημοτικῆς. Πρὶν 13 χρόνια ἀριθμοῦσε ὁ φιλόσοφος στοὺς κινδύνους ἀπὸ τὴν κατάργηση τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων τὴν ἀθέτηση τῆς κλασσικῆς παιδείας καὶ τὴ συνενοχὴ μας στὸν ἀφελληνισμὸ τῆς Δύσης (οἱ θέσεις δημοσιεύτηκαν στὸ μελέτημα «Παίδεια καὶ Γλῶσσα», *Παρνασσὸς* ΙΘ', 1977).

Ὁ Ἰ. Ν. Θ. ἔδειξε πολυφωνικὰ ὅτι ὁ συννελληνισμός, ποὺ διατηρήθηκε στοὺς αἰῶνες μὲ τὴ σπουδὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ τὴ μετάληψη τῆς ἑλληνικῆς παιδείας, μειώθηκε ἀφάνταστα στὴν ἐποχὴ μας, γιὰ νὰ παραμείνει σὲ ιδέες ποὺ ἔγιναν οἰκουμενικές, ὅπως ἡ ἐλευθερία, καὶ σὲ ὅρους, ὅπως ἡ δημοκρατία «ποὺ ἀκούγεται», γράφει ὁ Ἰ. Ν. Θ. («Τί πρέπει νὰ γνωρίζουν οἱ νέοι τῆς ἐποχῆς μας», *Παρνασσός* ΙΓ', 1971, 219) «σήμερα στὶς γλώσσες ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς καὶ εἶναι καὶ ἀμετάφραστη», ἢ ἡ φιλοσοφία, «ὅρος ἐπίσης ἀμετάφραστος, καθολικὸς καὶ παγκόσμιος» (ὅ.π. 220).

Μὲ θαυμαστὴ ὀξύδερκεια ὁ Ἰ. Ν. Θ. ἀντιλαμβάνεται ὅτι τὸ παιδευτικὸ πρόβλημα εἶναι πρῶτιστα πρόβλημα ἡθους, σωστῆς πρόσβασης στὰ ἀρχαῖα κείμενα, καὶ μετάδοσης τῶν νοημάτων κι ὄχι τεχνικὸ πρόβλημα ἀνοικειότητας πρὸς τὴ γλωσσικὴ μορφή τους: «Ὁ λόγος γιὰ νὰ φτάσει στὴν ψυχὴ τοῦ νέου χρειάζεται τὸ δεύτερο ἐρμηνευτικὸ λόγο τοῦ δασκάλου καὶ αὐτὸς ὁ λόγος πρέπει νὰ εἶναι ὁμόλογος πρὸς τὸν πρῶτον. Γιατί ἀποτύχαμε ὥς τώρα στὴ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων γραμμάτων; Διότι δὲν κατορθώσαμε νὰ δημιουργήσουμε δεύτερο ἐρμηνευτικὸ λόγο ὁμόλογο μὲ τὸν λόγο τῶν κειμένων. Δὲν φταῖνε λοιπὸν τὰ κείμενα, ἀλλὰ ἐμεῖς ποὺ δὲν κατωρθώσαμε νὰ τὰ πλησιάσουμε καὶ τελικῶς ἐφθάσαμε στὸ ἀπεγνωσμένο πράγματι διάβημα νὰ τὰ ἀπομακρύνουμε ἀπὸ τὰ γυμνάσιά μας» (*Παιδεία καὶ γλώσσα*, 162).

Ὁ φιλόσοφος τῆς ζωῆς εἶναι ὁ διορατικὸς στοχαστὴς ποὺ ἀντιμετώπιζε τὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς ὡς ἀδιάλειπτη ἐνότητα παρελθόντος, παρόντος καὶ μέλλοντος. Τὸ παρὸν διασώζεται μὲ τὴ δημιουργικὴ συναίρεσή του πρὸς τὸ ἀξιακὸ παρελθόν, ποὺ ἀνοίγει εὐοίωνη προοπτικὴ στὸ μέλλον. Τὸ παρελθόν, τοῦ τόπου καὶ τῆς προσωπικῆς ζωῆς, δὲν εἶναι γραμμικὸ ἀλλὰ τόπος δρώμενων. Αὐτὸ τὸ τελευταῖο, ἓνα χρόνο πρὶν μισέψει ἀπὸ τὴ ζωὴ τὸ ξανάζησε νοσταλγικὰ καὶ στοργικὰ ὁ Ἰ. Ν. Θ. καὶ τὸ ἀνέστησε μ' ἓνα αὐθόρμητο γράψιμο στὸ τελευταῖο τοῦ βιβλίου *Ἀγαπημένη μου Χαϊδελδέργη*: «Μὲ τὴν ἡλικία συνήθως περιορίζεται ἡ προοπτικὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ μέλλον καὶ ὁ νοῦς του γυρίζει συχνότερα πρὸς τὰ πίσω. Πολλὲς φορές κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία, σὲ ὥρες κάποιας ἡρεμίας καὶ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν τύρβη τῆς ἡμέρας, ὁ νοῦς μου ἐγύριζε στὴν περίοδο τῶν σπουδῶν μου καὶ σχεδὸν ἀθέλητα, δίχως συγκεκριμένο σκοπὸ, περιεργαζόταν ὠρισμένα γεγονότα». Ἔτσι ἀρχίζει προλογίζοντας —τὸ Νοέμβριον τοῦ 1980— τὸ *Ἀγαπημένη μου Χαϊδελδέργη* ὁ Ἰ. Ν. Θ.

Πρόκειται γιὰ τὴν ἐποχὴ τῶν σπουδῶν του, «ἐποχὴ ποὺ ἔχει μιὰ μοναδικὴ θέση μέσα στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου καὶ... περιβάλλεται ἀπὸ κάτι πού, σιγά-σιγά, γίνεται μέσα του μῦθος ἢ θρύλος». Αὐτὸ τὸν κόσμον τοῦ θρύλου ἤθελε νὰ παραδώσει μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου του. Στὸ βιβλίο

δεσπόζουν, συνταιριασμένα ὅπως στὴν κλασσικὴ τραγωδία, ὁ τόπος καὶ τὰ πρόσωπα μιᾶς συγκεκριμένης περιόδου σὲ μιὰ πράξη μὲ τέλος: Ἡ Χαϊδελβέργη, ὁ Henrich Rickert, ὁ Karl Jaspers, ὁ φιλόσοφος τοῦ καφενεῖου Krall Kurt Wildhagen, ἡ Θεοδώρα Τσάτσου, (τίτλοι ἀντίστοιχοι τῶν κεφαλαίων).

Σ' αὐτὴ τὴ σύντομη ἀναφορὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιμείνω στὴν ἀνάπλαση τῆς φιλίας τοῦ Ἰ. Ν. Θ. μὲ τὸν Π. Κανελλόπουλο καὶ τὸν Κ. Τσάτσο, ποὺ περιγράφεται ἐπίσης στὸ ἴδιο βιβλίο. Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀξίζει νὰ διαβαστεῖ παράλληλα μὲ τὸ δοκίμιο τοῦ Π. Κανελλοπούλου «Heidelberg, ὁ χρυσὸς κρίκος τοῦ πνευματικοῦ δεσμοῦ μας», ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ Ἀφιέρωμα στὸν Κωνσταντῖνο Τσάτσο (Ἀθῆναι, Νομικαὶ Ἐκδόσεις Σάκκουλα, 1980), κι ἀποσπάσματά του μὲ τίτλο «Σελίδες γιὰ τὸν Ἰωάννη Ν. Θεοδωρακόπουλο» δημοσιεύτηκαν στὸ Ἀφιέρωμα στὸν Ἰ. Ν. Θ. τῆς Φιλοσοφίας, τοῦ περιοδικοῦ πού, μαζὶ μὲ τὸ Κέντρο Φιλοσοφίας, ἱδρυσε ὁ Ἰ. Ν. Θ. Ἡ Φιλοσοφία, σύμφωνα μὲ τὸν ἰδρυτὴ της, εἶναι τὸ φιλοσοφικὸ περιοδικὸ ποὺ συνεχίζει τὸ Ἀρχεῖον Φιλοσοφίας καὶ Θεωρίας τῶν Ἐπιστημῶν, τὸ τριμηνιαῖο περιοδικὸ ποὺ ξεκίνησαν οἱ τρεῖς ἀγαπημένοι τῆς Χαϊδελβέργης τὸ 1928 καὶ συνέχισαν γιὰ ἑντεκα χρόνια. Γιὰ τὸ Ἀρχεῖον ἔγραψε ὁ Π. Κανελλόπουλος: «Ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος, στίς πρῶτες δεκαετίες τοῦ αἰῶνα μας, ἦταν πολὺ ζωηρή. Ἀλλὰ ἦταν γεμάτη ἀπὸ ἓνα φῶς, ποὺ δὲν ἦταν ἀρμονικὰ διάχυτο. Τὸ προκαλοῦσαν ἀστραπὲς ποιητικῶν πνευμάτων ἢ σκόρπιες ἀκτίνες θεωρητικοῦ λόγου, ποὺ δὲν ἀποτελοῦσαν πυκνὲς δέσμες, διαμορφωμένες ἐνότητες. Ἔτσι ἀποφασίσαμε, τὸ 1928 —ὁ Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος, ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος καὶ ἐγώ— νὰ ἐκδώσουμε ἓνα φιλοσοφικὸ περιοδικό, ποὺ σκοπὸς του θὰ ἔταν νὰ προσφέρει στοὺς ἀναγνώστες, προπάντων στοὺς νέους, τὰ μέσα καὶ τὰ κριτήρια γιὰ μιὰ ὑπεύθυνη ἐκλογὴ τοῦ πνευματικοῦ δρόμου, ποὺ ὁ καθένας τους θ' ἀποφάσιζε ν' ἀκολουθήσει. Τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ τὴν εἶχε ὁ Ἰωάννης Θεοδωρακόπουλος».

Ἄννα ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ

